

Festival Leren van Toetsen

Waarderen van reflectieactiviteiten

Heleen Daggenvoorde – Baarslag

Elise Eshuis

03-06-2022

SAXION
HOGESCHOOL

Wat gaan we doen?

1. Achtergrond/context project
2. Evaluatie vs. reflectie
3. Reflectiemodel
4. Relatie met feedback
5. Rubric
6. Oefening aan de hand van een tekstfragment
7. Wat neem je mee? Wat heb je gemist?

Project

Versterking van
reflectie onderwijs
binnen technische
hbo-opleidingen

Waarom?

Belang

- *Studenten*: reflectief kunnen denken als toekomstig beroepsprofessional; reflectie t.b.v. professionele identiteitsontwikkeling
- *Docenten*: inbedding in onderwijs en goede begeleiding bieden t.a.v. reflectie

Uitdaging

- *Studenten*: ervaren niet altijd meerwaarde, lastig om te reflecteren
- *Docenten*: moeite met effectieve inzet van reflectie; niet concreet vormgegeven, handelingsverlegen

Hoe?

Op basis van vooronderzoek: invulling geven op vier niveaus

1. Visie (doelbepaling)
2. Curriculumniveau
3. Begeleidingsniveau
4. Professionalisering docenten

Hoe?

Op basis van vooronderzoek: invulling geven op vier niveaus

1. Visie (doelbepaling)

2. Curriculumniveau

3. Begeleidingsniveau

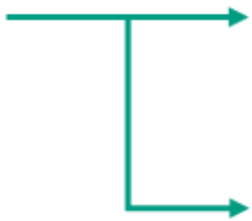
4. Professionalisering docenten

FASE 1

Fase 1

Fase 1
(grootste deel
1e projectjaar)

Visie en doelbepaling

- Visie op ' Reflectie' (reflective practitioner) voor de eigen opleiding
- Uitgewerkte leerlijn inclusief niveaubepaling

in volgende tabel is de programmering van het eerste studiejaar schematisch uitgewerkt:

Overheid	kwartier 1	kwartier 2	kwartier 3	kwartier 4
Tweede	HR Design	HR/Entrepreneurship	Businessplan/HR	Start/HR
Avondse onderwijs	HR in HR 1 - 1 EC	HR in HR 2 - 1 EC	HR in HR 3 - 1 EC	HR in HR 4 - 1 EC
	Conceptueel Werkblad 1 1 EC	HR in HR 2 - 1 EC	HR in HR 3 - 1 EC	HR in HR 4 - 1 EC
Bachelors en - voortgezet	Ontwerpgericht wettelijk kader 1 1 EC	HR in HR 2 - 1 EC	HR in HR 3 - 1 EC	HR in HR 4 - 1 EC
Voortgezet	HR in HR 1 - 1 EC	HR in HR 2 - 1 EC	HR in HR 3 - 1 EC	HR in HR 4 - 1 EC
Totaal EC	18	18	18	18

Tabel 1: Overzicht onderwijsprogramma 1e studiejaar HR-opleiding (2014-2020) bij Saxion.nl

Curriculumniveau

- Duidelijkheid (transparantie) over welk soort reflectie waar een plek heeft
- Duidelijkheid over welk niveau van reflectie in welke module centraal staat
- Duidelijkheid over welke docenten voor welke reflectieactiviteiten verantwoordelijk zijn

	Product/ Proces	Persoon	Publiek (maatschappij)
Jaar 1	Student kan bepalen of doelstellingen (van beroepsproduct) zijn behaald, en wat een volgende keer beter kan	Student kan een inschatting maken van zijn studievaardigheden en evalueren hoe het met zijn studieproces en het leren gaat	Student weet welke verschillende belangen er spelen in de maatschappij (gekoppeld aan beroepscontext)
	Student kan de samenwerking de totstandkoming van het beroepsproduct evalueren	Student kan zijn eigen rol in de groep (tijdens practica, projecten, etc.) beschrijven en verbeterpunten aangeven Student kan globaal formuleren welk beroepsprofiel er bij hem/ haar past, wat zijn/ haar interesses zijn	
	Niveau: evaluatie	Niveau: evaluatie	Niveau: evaluatie
Jaar 2	Student kan reflecteren op wel/ niet behaalde doelstellingen van het laatst opgeleverde beroepsproduct (ontwerp, onderzoek, verslag, etc.)	Student kan beschrijven of er in zijn eigen houding een verandering heeft plaatsgevonden van studentgedrag naar professioneel gedrag (beginnend beroepsbeoefenaar)	Student weet welke verschillende belangen er spelen in de maatschappij (gekoppeld aan beroepscontext), welke partijen hierbij een rol spelen en kan belangen afwegen
	Student kan de aanpak en kwaliteit van het laatst opgeleverde beroepsproduct evalueren	Student kan zijn eigen rol in de groep (tijdens practica, projecten, etc.) beschrijven en evalueren (wat gaat er goed, wat kan beter)	Student is zich bewust van zijn/ haar persoonlijke waarden t.a.v. verantwoordelijkheid, duurzaamheid, veiligheid, integriteit
	Student kan reflecteren op de samenwerking bij de totstandkoming van het laatst opgeleverde beroepsproduct	Student kan feedback van anderen evalueren	
		Student kan reflecteren op zijn eigen kwaliteiten, interesses, waarden en drijfveren die de basis vormen voor keuzes in het derde en vierde jaar (stage, afstudeerrichting, afstudeerproject)	
	Niveau: evaluatie	Niveau: evaluatie	Niveau: evaluatie
	Reflectie	Reflectie	Reflectie

	Product/ Proces	Persoon	Publiek (maatschappij)
Jaar 3&4	<p>Student kan reflecteren op wel/ niet behaalde doelstellingen en kwaliteit van het beroepsproduct (ontwerp, onderzoek, verslag, etc.), wat hierop van invloed is geweest (bijv. context) en kan hier verbetervoorstellen voor formuleren.</p> <p>Student kan reflecteren op de aanpak (gehanteerde methoden, context) bij de totstandkoming van het beroepsproduct, en (indien aan de orde) hoe de samenwerking daarbij is gegaan.</p>	<p>Student kan reflecteren op feedback van anderen en onderbouwen waarom er wel of niet iets mee te doen</p> <p>Student kan reflecteren op het eigen functioneren in een groep, kan eigen verantwoordelijkheid nemen voor het proces en hier verbetervoorstellen voor formuleren</p> <p>Student reflecteert op kennis, vaardigheden, houding, kwaliteiten, waarden en drijfveren in relatie tot eigen functioneren (heeft hier inzicht in en kan ontwikkelpunten formuleren)</p> <p>Student reflecteert op kennis, vaardigheden, houding, kwaliteiten, waarden en drijfveren in relatie tot het toekomstig beroep (kan keuzes hiervoor beargumenteren)</p>	<p>Student kan reflecteren op persoonlijke waarden t.a.v. verantwoordelijkheid, duurzaamheid, veiligheid, integriteit</p> <p>De student kan maatschappelijke belangen afwegen, reflecteren op de consequenties van bepaalde keuzes en wat maatschappelijk wenselijk is</p>
	Niveau: reflectie	Niveau: reflectie	Niveau: reflectie

Concrete reflectiedoelstellingen per leerjaar

Indicatie reflectieniveau (evaluatie/reflectie)

Doelstellingen uitgesplitst naar 'object'

Hoe?

Op basis van vooronderzoek: invulling geven op vier niveaus

1. Visie (doelbepaling)

2. Curriculumniveau

3. Begeleidingsniveau

4. Professionalisering docenten

Nu: FASE 2

Fase 2

Fase 2 →

(start in 1e projectjaar, vervolg in projectjaar 2)

Begeleidingsniveau en docentvaardigheden

- Betere begeleiding van reflectie voor studenten (incl. betere instructie)
- Concrete ontwerpen voor betere reflectie in eigen vak/ SLB (ook voor reflectie in groepen)
- Duidelijkheid over beoordelingskader (wat bepaalt de kwaliteit van reflectie)
- Docenten weten beter wat reflectie is en hoe ze zelf kunnen reflecteren
- Docenten leren hoe ze studenten kunnen begeleiden in het reflectieproces

Fase 2

Workshops

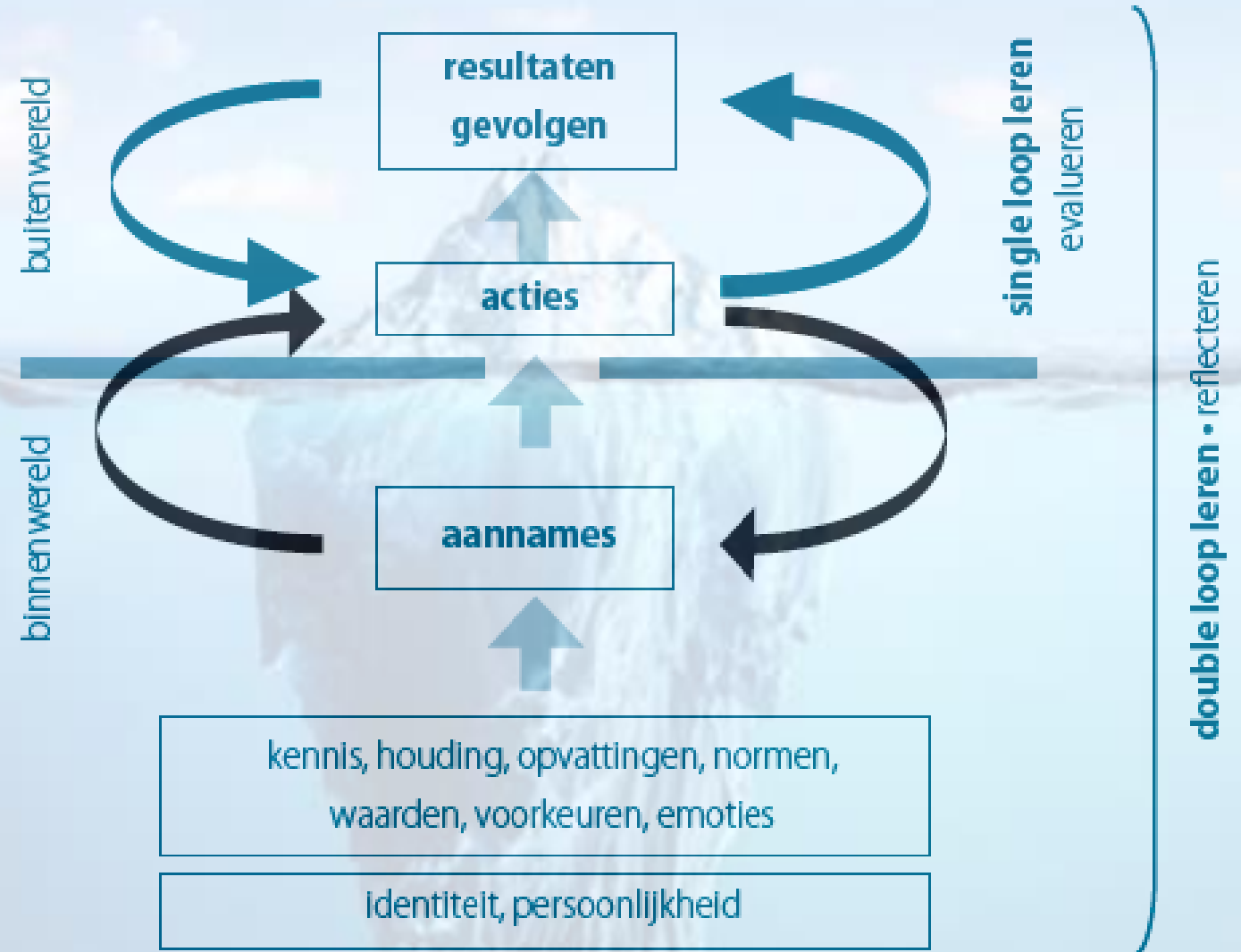
1. Reflectie activiteiten herontwerpen
2. Zelf reflecteren
3. Reflectie begeleiden
4. Reflectie beoordelen/waarderen
5. Ethische reflectie

*“**Reflectie** is het verwerken van een emotionele ervaring in een situatie, met als doel tot een bewust begrip te komen van het belang van de situatie en tot een handelingsperspectief daarin.”*

(Mittendorff, 2014)

Evaluatie vs. Reflectie

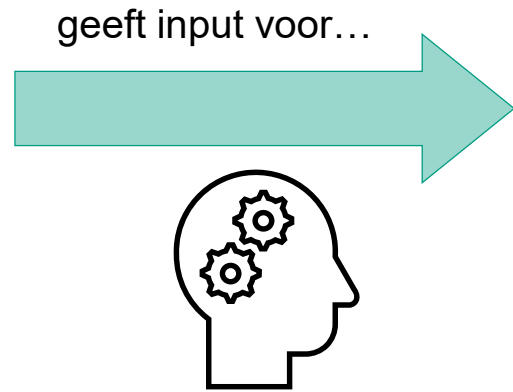

Feedback vs. Reflectie

Feed-up: waar wil je naartoe?
Feedback: waar sta je nu?
Feed-forward: hoe nu verder?

Reflectie

Koppeling met stappen van het reflectieproces?

Rubric

Element	1 (bv 'Onvoldoende')	2 (bv 'Voldoende')	3 (bv 'Ruim voldoende')	4 (bv 'Zeer goed')
<p>1. Beschrijving van een situatie, ervaring (of product, proces)</p> <p>Mate waarin de student een voor hem of haar (betekenisvolle) ervaring/situatie, een ontwikkeld (beroepsproduct) of een proces genuanceerd beschrijft.</p>		<p>De student geeft een beschrijving van een ervaring, een ontwikkeld (beroepsproduct) of een proces dat daartoe heeft bijgedragen en beschrijft <u>enkele aspecten</u> van deze situatie. Denk aan: wat er gebeurde, wie erbij was, wanneer, wat er gebeurde.</p>		<p>De student geeft een beschrijving van een ervaring, een ontwikkeld (beroeps)product of een proces dat daartoe heeft bijgedragen en maakt <u>volledig helder</u> wat er gebeurde, in welke context, door wie, wanneer, waarom en hoe werd gereageerd. Daarbij is in de beschrijving de aanleiding van de situatie meegenomen en de gevolgen die de situatie heeft, en gaat de student ook in op gevoelens (emoties) die de situatie teweeg brachten.</p>

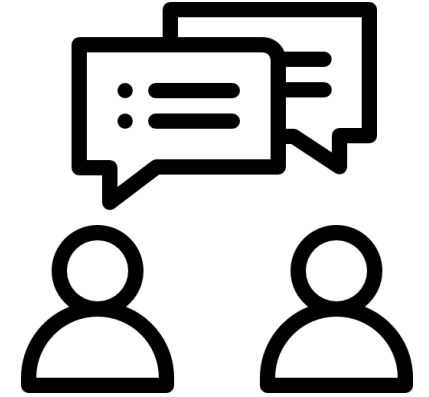
Element	1 (bv 'Onvoldoende')	2 (bv 'Voldoende')	3 (bv 'Ruim voldoende')	4 (bv 'Zeer goed')
<p>2a. Naar binnen kijken</p> <p>Mate waarin de student eigen opvattingen, ideeën en overtuigingen analyseert.</p>		<p>De student beschrijft wat hij/ zij dacht en/ of deed in de omschreven situatie. De student beschrijft welke reden er is voor bepaalde uitkomsten, of voor de manier waarop een bepaald proces is verlopen. De student kijkt daarbij <u>niet</u> naar onderliggende opvattingen, ideeën of overtuigingen.</p> <p>Of: de student benoemt eerdere ideeën of overtuigingen over zichzelf zonder verdere uitleg. De student geeft een zeer simpele verklaring vanuit zijn eigen optiek, zonder analyse.</p>		<p>De student analyseert verschillende aspecten van onderliggende opvattingen, ideeën en overtuigingen, en kan hierin ook goed nuances aanbrenen (waarom dit bijv. wel of niet in bepaalde situaties gebeurt).</p> <p>De student formuleert onderliggende redenen voor bepaalde gevoelens of emoties.</p>
<p>2b. Naar buiten kijken</p> <p>Mate waarin de student andere perspectieven (o.a. feedback, theorie) analyseert</p>		<p>De student benoemt geen duidelijke perspectieven van 'buiten': bijvoorbeeld feedback van anderen of theorie die zou kunnen helpen.</p> <p>De student geeft wel aan hoe anderen in de situatie of ervaring hebben gereageerd, maar vergelijkt deze niet met zijn of haar eigen ideeën en opvattingen.</p>		<p>De student benoemt of beschrijft andere perspectieven (bijvoorbeeld in de vorm van feedback of theorie) ten aanzien van de omschreven ervaring.</p> <p>De student geeft aan hoe anderen in de situatie of ervaring hebben gereageerd, en vergelijkt deze met zijn of haar eigen ideeën en opvattingen.</p>

Element	1 (bv 'Onvoldoende')	2 (bv 'Voldoende')	3 (bv 'Ruim voldoende')	4 (bv 'Zeer goed')
<p>3. Inzichten formuleren</p> <p>Mate waarin de student zijn/haar eigen perspectief met andere perspectieven vergelijkt om tot inzichten te komen</p>		<p>De student formuleert ideeën over bijvoorbeeld verbeterpunten, maar deze komen niet voort uit een hele heldere analyse.</p> <p>De student trekt uit de analyse geen heldere conclusies over zichzelf, de situatie of het product, proces.</p>		<p>De student beschrijft inzichten over zichzelf (en/ of het product, proces) door te focussen op centrale punten uit de analyse van zowel het eigen perspectief als die van anderen.</p> <p>De student verbindt inzichten over zichzelf (en/ of het product, proces) aan eerdere situaties of bijvoorbeeld zijn/haar levensloop, en schetst zinvolle patronen.</p>
<p>4. Vooruitkijken</p> <p>Mate waarin de student mogelijke acties, keuzes en vervolgstappen formuleert voor de toekomst op basis van opgedane inzichten</p>		<p>De student benoemt geen concrete actiepunten of vervolgstappen.</p> <p>Of: de student formuleert actiepunten of vervolgstappen, maar deze zijn niet (goed) herleidbaar naar de benoemde inzichten.</p>		<p>De student formuleert actiepunten of vervolgstappen voor de toekomst en deze zijn goed herleidbaar naar de benoemde inzichten.</p> <p>De actiepunten hebben te maken met onderliggende waarden, ambities of aannames/ overtuigingen, en maken duidelijk wat de student aan prioriteiten stelt (waar motivatie ligt voor verbetering) en waarom.</p>

Casus

Tekstfragment

Waarden:

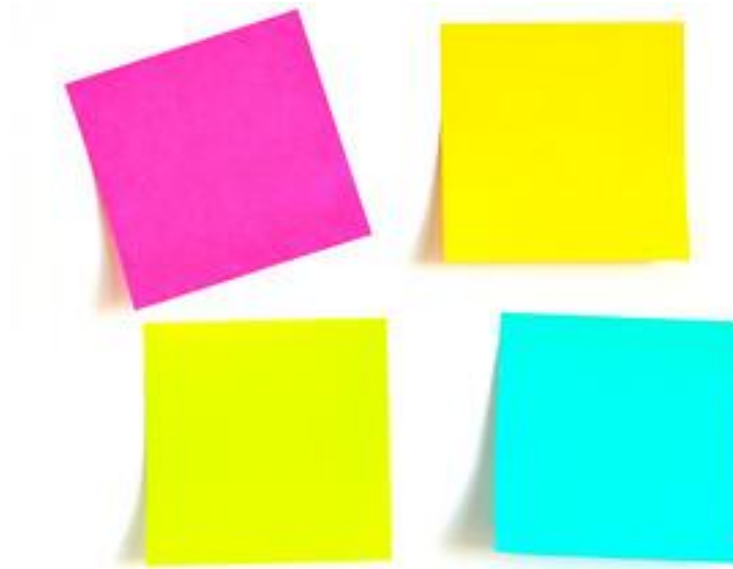
- *Onderdelen* - Herken je stappen uit het reflectieproces?
- *Niveau* - Per stap: hoe zou je de kwaliteit typeren?
- *Cyclus* - Is er een samenhang *tussen* de stappen?

In het algemeen: hoe waardeer jij deze reflectie?

Afronding

Wat neem je mee?

Wat mis je nog?

Bedankt voor jullie komst!

Heleen Daggenvoorde – Baarslag
h.e.baarslag@saxion.nl

Elise Eshuis
e.h.eshuis@saxion.nl

Lectoraat Innovatief en Effectief Onderwijs

Belangrijke referenties

Reflectie

Mittendorff, K. (2014). Leren reflecteren. In: Meijers, F, Kuijpers, M., Mittendorff, K. & Wijers, F. (red.). Het onzekere voor het zekere. Kwetsbaarheid als kracht in loopbaandialogen. Apeldoorn: Garant.

Reflectieniveaus

Kember, D., McKay, K., Sinclair, J. and Kam Yuet Wong, F. (2008). A four-category scheme for coding and assessing the level of reflection in written work. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 33(4), 369–79. <https://doi.org/10.1080/713611442>.

Kinkhorst, G. F. (2010). Didactische ontwerpregels voor reflectieonderwijs. *OnderwijsInnovatie, maart*, 17–25.

Feedback

Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of educational research*, 77(1), 81-112. <https://doi.org/10.3102/003465430298487>.

NARRA

Alsina, Á., Ayllón, S., Colomer, J., Fernández-Peña, R., Fullana, J., Pallisera, M., Serra, L. (2017). Improving and evaluating reflective narratives: A rubric for higher education students. *Teaching and Teacher Education*, 63, 148–158. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.12.015>.

Engelbertink, M.M.J., & Woudt-Mittendorff, K. M. (2020). Kritisch reflecteren aan de hand van het reflectie instrument NARRA. *Onderwijs Innovatie*, 1(maart), 1–4. <https://onderwijsinnovatie.ou.nl/oi-maart-20/kritisch-reflecteren-met-narra-instrument>.